

OBLIGAȚIILE POZITIVE CE REIES DIN CONȚINUTUL ART. 8 AL CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI: RESPECTAREA VIEȚII PRIVATE

*Mihai POALELUNGI,
doctor în drept,
conferențiar universitar,
Președintele Curții Supreme
de Justiție a R. Moldova,
ex-judecător la Curtea Europeană
a Drepturilor Omului*

SUMAR

Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a elaborat o jurisprudență specifică privind obligațiile pozitive ale părților contractante în conformitate cu art. 8 al CEDO. După cum este dovedit mai departe, conținutul art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) prevede mult mai multe obligații pozitive decât orice alt articol al CEDO, datorită naturii foarte complexe a elementelor de protecție consfințite în el. În prezenta lucrare științifică sunt analizate următoarele obligații pozitive în baza respectării vieții private: recunoașterea oficială a numelui ales, recunoașterea identității etnice, asigurarea accesului la informații oficiale, promovarea facilităților pentru persoanele cu necesități speciale, asigurarea integrității psihice, morale și sexuale ale persoanelor, recunoașterea oficială a statutului juridic a persoanelor transsexuale, protecția contra poluării, protecția datelor cu caracter personal etc.

Cuvinte-cheie: *Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, speță, viață privată, obligații pozitive.*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dezvoltat o practică judiciară particulară pe terenul obligațiilor pozitive ale statelor în materia protecției drepturilor materiale garantate de Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO). Ea a stabilit pe cale jurisprudențială că statele contractante sunt obligate să asigure o garantare eficientă exercițiului drepturilor și libertăților consacrate de Convenția europeană contra arbitrariului, acordând protecție atât împotriva ingerințelor persoanelor private, cât și împotriva imixtiunilor din partea agenților statului.

Nereglementarea expresă a obligațiilor pozitive de textul CEDO a condiționat afirmarea ideii precum că punerea pe seama statelor a respectivelor obligații se contrabalansează de recunoașterea unei largi marje de apreciere în a adopta măsuri concrete pentru a eficienti-

POSITIVE OBLIGATIONS RESULTING FROM THE CONTENT OF ART. 8 OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS: RIGHT TO RESPECT FOR PRIVATE LIFE

SUMMARY

The European Court of Human Rights developed specific case-law with reference to positive obligations put upon contracting parties according to art. 8 of the European Convention on Human Rights. As it is proved further, contents of art. 8 (right to respect for private and family life) prescribe much more positive obligations as any other article of the ECHR, this fact due to the very complex nature of elements of protection enshrined there. In the present scientific paper, there are analyzed the following positive obligations based on the respect for private life: official recognition of a chosen name; recognition of ethnic identity; assurance of the access to official information; promotion of facilities to persons with special needs; assurance of persons' physical, moral and sexual integrity; official recognition of transsexual persons' legal status; protection against pollution; protection of personal data etc.

Key-words: *European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights, case, private life, positive obligations.*

za protecția drepturilor fundamentale. În acest sens, nu odată s-a notat că, deși obligațiile pozitive la care sunt ținute statele-părți nu sunt conținute în mod expres în textul Convenției, și având în vedere că acestea pot pune pe seama statelor sarcini considerabile financiare sau organizaționale, este justificat faptul că Curtea a combinat introducerea conceptului de obligații pozitive cu admiterea unei largi marje de apreciere respectivelor state pentru a determina care anume măsură de acțiuni afirmative se cere pentru ca dreptul sau libertatea vizată să fie eficientă.¹

Astfel, deși statele-părți au fost impuse să respecte anumite obligații pozitive întru asigurarea protecției eficiente a drepturilor omului, ele au fost autorizate la un câmp discreționar larg în ceea ce privește alegerea mecanismelor și metodelor concrete în acest sens.

Art. 8 al Convenției prevede că „*orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale...*”. Din conținutul respectivului articol, pe cale jurisprudențială au fost definite mult mai multe (în comparație cu alte drepturi incidente) obligații pozitive pentru statele-părți la CEDO.

¹ Dijk v. P. “Positive obligations” implied in the European Convention on Human Rights: are the States still masters of the Convention? In: Human Rights, international organisations and foreign policy. Essays in Honour of Peter Baehr. The Hague: Kluwer Law International, 1998, p. 22.

Ne vom referi în cele ce urmează la recunoașterea oficială a alegerii numelui; recunoașterea identității etnice; asigurarea accesului la informațiile oficiale; furnizarea de facilități pentru persoanele cu handicap/bolnave; asigurarea integrității fizice, morale și sexuale a persoanei; recunoașterea oficială a transsexualilor; protecția împotriva poluării (de orice fel); protecția datelor cu caracter personal etc.

Recunoașterea oficială a alegerii numelui

Recunoașterea din partea autorităților naționale a alegerii numelui de către persoane în baza art. 8 a fost admisă spre examinare de Curte pentru prima dată în cauza *Burghartz c. Elveției*², unde reclamantii s-au plâns de refuzul autorităților elvețiene de a introduce în actele civile modificări în urma căsătoriei și schimbării numelui, soțul intenționând să-și aleagă un nume dublu adăugând numele soției la al său. Curtea a stipulat că deși art. 8 din Convenție nu conține nicio dispoziție explicită privind numele, ca un mijloc de identificare personală și de conexiune la o familie, numele unei persoane totuși se referă la viața ei privată și de familie. Faptul că societatea și statul au un interes în reglementarea utilizării numelor nu exclude acest lucru, deoarece aceste aspecte de drept public sunt compatibile cu viața privată concepută ca incluzând, într-o anumită măsură, dreptul de a stabili și a dezvolta relații cu alte ființe umane, în context profesional sau de afaceri, precum și în altele (paragraf 24). În speța, Curtea a notat că reieșind din declarațiile reclamantului, numele pe care și l-a ales a devenit cunoscut în mediul academic, iar refuzul autorităților naționale de a-i introduce modificări în actele oficiale ar putea afecta cariera lui științifică. Curtea a constatat încălcarea art. 8 combinat cu art. 14 (interzicerea discriminării), subliniind că speța nu ridică careva chestiuni de respectare a tradiției istorice referitoare la alegerea numelui în urma căsătoriei, iar promovarea egalității sexelor reprezintă un scop major al statelor-membre ale Consiliului European. Prin urmare, interdicția instituită pentru bărbați de a alege un nume comun compus din al său și al soției, nu este compatibilă cu prevederile CEDO pe terenul vieții private și de familie și interdicției discriminării.

Spre comparație, în cauza ulterioară *Stjerna c. Finlandei*³, unde reclamantul a cerut autorităților să-i permită schimbarea numelui, pretinzând că cel actual reprezintă doar parțial numele de familie purtat de strămoșii lui de origine suedeză (Tawaststjerna), precum și invocând că este dificil la pronunțare și îi creează inconveniențe, fiind similar unei porecle peiorative, Curtea nu a găsit o încălcare a art. 8, stabilind că în ciuda utilizării sporite a numerelor de identificare personale în Finlanda și în alte state contractante, numele păstrează un rol esențial în identificarea persoanelor. Deși recunoaște, prin

urmare, că pot exista motive reale ce determină o persoană să dorească să-și schimbe numele său, Curtea admite că restricțiile legale privind o astfel de posibilitate pot fi justificate de interesul public; de exemplu, în scopul de a asigura înregistrarea corectă a populației sau pentru a proteja mijloacele de identificare personale și a lega purtătorii unui nume de o familie. În respectiva speță, Curtea a conchis că în fața sa nu au fost prezentate probe suficiente care să o determine să ajungă la o altă concluzie decât autoritățile finlandeze care au refuzat schimbarea numelui, autoritățile naționale fiind mai bine plasate decât o jurisdicție internațională să evalueze gradul de inconveniență privind utilizarea unui anumit nume în societatea națională, iar faptul că numele în cauză ar putea fi utilizat ca o poreclă de denigrare a reclamantului, nu constituie temei suficient pentru a-l schimba, în condițiile în care o multitudine de nume sunt susceptibile distorsiunii. Drept consecință, Curtea a statuat că refuzul guvernului reclamant nu a excedat marja de apreciere recunoscută autorităților naționale, la caz cerințele reclamantului neintersectând obligația pozitivă a statului de a recunoaște schimbarea/alegerea unui alt nume decât cel existent.

O concluzie asemănătoare a fost atinsă în speța *Guillot c. Franței*⁴, unde reclamantii s-au plâns de refuzul autorităților franceze de a înregistra prenumele fiicei nou-născute ca fiind „**Fleur de Marie**, Armine, Angèle”, fata fiind înscrisă în actele oficiale ca „**Fleur-Marie**, Armine, Angèle”, astfel doleanțele părinților la acest subiect nefiind satisfăcute și înlocuite cu cele ale oficialilor. Magistrații europeni cu o majoritate de voturi (7 la 2) au considerat că refuzul de a înscrie prenumele Fleur de Marie, ținând cont de interesele copilului și interesele generale ale societății, nu se ridică la o încălcare a obligației pozitive de a respecta viața privată și de familie a reclamantilor, iar disconfortul și supărarea psihologică a părinților din cauza respingerii aceluși nume pentru copil, deși pot fi înțelese, nu constituie temei suficient de admitere a plângerii și constatare a răspunderii statului reclamat. În acest context, este interesantă opinia disidentă a judecătorilor MacDonald și De Meyer⁵, care au considerat că statul a comis o ingerință nejustificată în dreptul reclamantilor la respectarea vieții private și de familie, neonorându-și obligațiile pozitive pe terenul recunoașterii numelui deoarece nu este clar în ce mod pretinsul nume Fleur de Marie ar putea prejudicia interesele copilului. Or, o asemenea prejudiciere ar putea fi invocată în cazul prenumelor cunoscute ale sfinților sau ale personalităților vestite din istoria lumii antice, precum Cleopatra, Mesalina, Irodiada, Pilat, Caligula sau Nero, dar nu și în situația prenumelui Fleur de Marie, foarte apropiat de cel introdus în actele oficiale de Fleur-Marie.

² Speța *Burghartz c. Elveției*, hotărârea din 22/02/1994. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57865> (Vizitat la 25/03/2015).

³ Speța *Stjerna c. Finlandei*, hotărârea din 25/11/1994. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57912> (Vizitat la 25/03/2015).

⁴ Speța *Guillot c. Franței*, hotărârea din 24/10/1996. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58069> (Vizitat la 25/03/2015).

⁵ Opinia disidentă a judecătorilor MacDonald și De Meyer în speța *Guillot c. Franței*, În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58069> (Vizitat la 25/03/2015).

Recunoașterea identității etnice

Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin jurisprudența degajată a pus pe seama statelor semnatare ale CEDO și obligația pozitivă de a recunoaște o anumită identitate etnică pretinsă de individ, în condițiile în care respectiva identitate rezultă din circumstanțe ce par a fi veridice. În practica sa recentă, speța *S. și Marper c. Regatului Unit*⁶, Curtea a decis că identitatea etnică, fără îndoială, trebuie privită ca un element inerent al vieții private ce se încadrează în sfera protecției oferită de art. 8 din Convenție.

În această privință, într-o altă speță recentă *Ciubotaru c. Moldova*⁷, în care reclamantul a pretins încălcarea art. 8, prin refuzul autorităților naționale de a înregistra în actele de stare civilă apartenența sa etnică ca fiind română, din motivul neindicării în actele părinților perfectate în perioada sovietică a acestei etnii, Curtea de la Strasbourg a evidențiat caracterul extrem de sensibil al chestiunilor ce reies din circumstanțele cazului și a enunțat că nu contestă dreptul guvernului de a solicita anumite dovezi obiective asupra pretensei etnii. Însă în prezenta speță magistrații europeni au conchis că autoritățile naționale au pus obligații excesive în sarcina reclamantului de a demonstra precum că cel puțin unul din părinții lui a fost de etnie română și oficial înregistrat astfel, situație care reprezintă o obligație de probațiune disproporționată în raport cu realitățile istorice din Republica Moldova. S-a subliniat că cadrul intern relevant nu prevedea posibilitatea de a prezenta alte probe decât înregistrarea etniei ascendenților pentru a demonstra apartenența la un anumit grup etnic, precum limba maternă, numele, empatie etc. Într-un final, Curtea a conchis că statul reclamat a omis să-și onoreze obligațiile pozitive de a respecta dreptul reclamantului la viață privată contrar prevederilor art. 8 pe acest teren, iar refuzul de a-i recunoaște o anumită identitate etnică a fost considerat contrar Convenției.

Asigurarea accesului la informațiile oficiale

Curtea a examinat o serie de cazuri în care reclamantii și-au revendicat dreptul de a avea acces la informația deținută de autoritățile publice, pentru care aveau un interes deosebit. Astfel, în speța de referință *Gaskin c. Regatului Unit*⁸, reclamantul s-a aflat în custodia statului toată copilăria în urma decesului mamei. Dânsul a fost plasat spre îngrijirea temporară a diferiților asistenți parentali, care după spusele lui l-au abuzat și maltratată. Atingând majoratul, reclamantul a cerut autorităților naționale să autorizeze accesul la dosarul său personal pentru a-și cunoaște trecutul și a stabili cercul de persoane în grija cărora el a fost temporar plasat, însă solicitarea i-a fost

refuzată pe motiv că informația este confidențială, iar divulgarea acesteia ar putea prejudicia întregul sistem de custodie temporară a copiilor rămași fără ocrotire părintească, precum și atinge terțe persoane și afecta reputația profesională a personalului specializat vizat de informațiile din dosar.

Curtea a constatat o încălcare a art. 8, considerând că sistemul britanic nu a asigurat garanții instituționale suficiente pentru a respecta dreptul reclamantului de a avea acces la informațiile conținute în dosarul său personal. Ea a notat că persoanele aflate în situația similară reclamantului beneficiază de un interes vital de a obține informații referitoare la copilăria și vârsta fragedă, totodată fiind și puternic interesul public de a asigura confidențialitatea înregistrărilor făcute de organele de custodie relevante în vederea protecției persoanelor implicate, statele-părți dispunând de o certă marjă de apreciere în acest sens. Totuși, în speță interesul reclamantului a prevalat, iar interdicția conținută în sistemul britanic de refuz în a elibera informațiile solicitate din dosarul personal fără a analiza rezonabilitatea cerințelor înaintate, a fost contrară Convenției, guvernul reclamat nerespectând obligația pozitivă ce i-a revenit de a asigura dreptul individului la protecția vieții sale private.

În cauza ulterioară *Guerra și alții c. Italie*⁹, Curtea a găsit o încălcare a art. 8 în faptul că autoritățile pe parcursul a mai multor ani nu au reușit să asigure rezidenților locali informația despre starea mediului ambiant din localitatea unde locuiau, în imediată apropiere a căreia era amplasată fabrica chimică de producere a îngrășămintelor, unde au fost frecvente incidentele de emisii necontrolate. Curtea a enunțat că eșecul autorităților naționale de a adopta măsuri de protecție a vieții private și de familie a reclamantilor ce locuiau lângă fabrica chimică în condițiile, în care aceasta în continuare prezenta un izvor de pericol sporit și nu au existat informații oficiale cu privire la starea mediului din zona aferentă, este contrar obligațiilor statelor pe terenul art. 8. Hotărârea dată sugerează ideea că statele au obligația pozitivă de a lua măsuri pro-active pentru a proteja dreptul persoanelor la respectarea vieții private și de familie în situații similare. Este notoriu faptul că speța a ridicat chestiuni și pe marginea art. 10 (libertatea de exprimare) și art. 2 (dreptul la viață), însă acestea au fost considerate inaplicabile cazului.

Asigurarea integrității fizice, morale și sexuale a persoanei

În hotărârea dată în speța *X și Y contra Olandei*¹⁰, Curtea Europeană a enunțat că, deși obiectul art. 8 este, în esență, protejarea individului împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților publice, acesta nu doar obligă statul să se abțină de la o astfel de interferență, vizata obligație negativă poate fi completată cu obligații pozitive inseparabile de respectarea reală a vieții private

⁶ Speța *S. și Marper c. Regatului Unit*, hotărârea din 04/12/2008. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-90051> (Vizitat la 25/03/2015).

⁷ Speța *Ciubotaru c. Moldova*, hotărârea din 27/04/2010, definitivă din 27/07/2010. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-98445> (Vizitat la 25/03/2015).

⁸ Speța *Gaskin c. Regatului Unit*, hotărârea din 08/07/1989. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57491> (Vizitat la 25/03/2015).

⁹ Speța *Guerra și alții c. Italie*, hotărârea din 19/02/1998. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58135> (Vizitat la 25/03/2015).

¹⁰ Speța *X și Y c. Olandei*, hotărârea din 26/03/1985. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57603> (Vizitat la 25/03/2015).

sau de familie; aceste obligații pot implica adoptarea de măsuri eficiente menite să asigure respectarea vieții private chiar și în sfera relațiilor între indivizi.

Hotărârea dată este semnificativă în contextul promptitudinii Curții de a cere statelor luarea de măsuri pozitive pentru reglementarea relațiilor între indivizi. În cazul *X și Y c. Olandei* este vorba despre abuzul sexual asupra unei minore Y cu handicap mental în vârstă de 16 ani, care nu era capabilă să-și apere de sinestătător propriile interese în cursul cauzei penale pornite la cererea tatălui său X împotriva individului care a abuzat-o sexual. Din cauza lacunelor din cadrul legal intern care prevedea că persoana începând cu 16 ani urmează de sinestătător să depună plângere la organele de anchetă în vederea pedepsirii persoanei vinovate de pretinsul viol, făptuitorul nu a putut fi supus urmării penale și nici tras în consecință la răspundere penală, scăpând nepedepsit. Curtea a constatat că guvernul olandez a eșuat să asigure dreptul reclamantei Y la respectarea vieții sale private în aspectul integrității fizice și morale (inclusiv sexuale) și a cerut statului reclamat să intervină prin adoptarea unei legislații penale de protecție specială pentru persoane vulnerabile de această categorie.

În acest context, este interesant faptul că deși Curtea Europeană a cerut *in termenis* intervenția statului pentru a asigura protecție respectivei categorii de justițiabili, ea nu s-a referit la vreo justificare expresă pentru recunoașterea obligațiilor pozitive izvorâte din art. 8.¹¹

Într-o speță ulterioară *Stubbings și alții c. Regatului Unit*¹², patru femei s-au plâns de faptul că au suferit de pe urma abuzurilor sexuale în copilărie, conștientizând caracterul real al acțiunilor la care ele au fost supuse mult mai târziu, când au fost adulte. Reclamantele au înaintat acțiuni civile în despăgubire împotriva celor pe care le-au considerat vinovați de abuzuri sexuale, însă acestea au fost respinse ca fiind depuse cu omiterea termenului de prescripție de 6 ani calculat din ziua atingerii majoratului pretinselor victime. În fața Curții, reclamantele au pretins lipsa unui remediu efectiv pentru a redresa abuzurile sexuale la care au fost supuse, drept consecință statul reclamat eșuând să le protejeze viața privată. *Ad contrario*, guvernul britanic a invocat că dreptul englez nu prevede termene de prescripție pentru tragerea la răspundere penală a infractorilor vinovați de comiterea unor crime grave precum este violul, însă în speță reclamantele nu au folosit această opțiune și nu au depus plângeri penale, înaintând acțiuni civile care sunt condiționate de termene de prescripție.

Curtea Europeană a reiterat constatările expuse în speța *X și Y contra Olandei* și a subliniat că abuzul sexual în mod indubital face parte din categoria respingătoare de comportamente inacceptabile, care au un efect istovitor asupra victimei; iar copiii și alte persoane vulnerabile beneficiază de protecție din partea statului sub forma

unei descurajări efective de la comiterea unor asemenea ingerințe în aspectele esențiale ale vieții private. Însă, în respectiva cauză a conchis că o asemenea protecție a fost acordată, deoarece violul era în mod suficient reglementat de dreptul penal englez și supus la pedepse maxime, prezentarea probelor era securizată și urmărirea penală putea fi demarată oricând și în continuare poate fi demarată. Cu referire la termenul de prescripție pentru inițierea acțiunilor civile, magistrații europeni au stabilit că art. 8 nu prevede în mod obligatoriu ca un stat să-și îndeplinească obligațiile pozitive de protecție a dreptului la respectarea vieții private prin reglementarea unor acțiuni civile nelimitate în timp în circumstanțele în care oricând pot fi operate pedepsele penale.

Prin urmare, Curtea a determinat că existența în Marea Britanie a unei legislații penale extinse privind interzicerea abuzului sexual împreună cu remediile civile subsecvente satisface obligația pozitivă a statului ce reiese din art. 8.

Din hotărârea adoptată în această speță reiese că, evaluând îndeplinirea obligațiilor pozitive în asigurarea integrității fizice, morale și sexuale a persoanei, Curtea va lua în considerare totalitatea remediilor penale și civile disponibile în legislația statului reclamat, reamintind că doar remediile civile sunt insuficiente.

Recunoașterea oficială a transsexualilor

Această tematică a făcut obiectul unei răsturnări de jurisprudență odată cu dezvoltarea abordării sociale și juridice a transsexualilor în lume și, nemijlocit, în spațiul juridic al Consiliului Europei. Curtea Europeană, de la negarea obligației pozitive a statului de a recunoaște respectivelor persoane un anumit statut de drept, a mers spre prescrierea unei asemenea obligații, încă o dată demonstrând în practică că CEDO este un instrument viu, capabil a fi interpretat în lumina circumstanțelor zilei de azi.¹³

Primul caz notoriu în care Curtea Europeană s-a expus asupra pretențiilor transsexualilor la protecție în temeiul art. 8 al Convenției a fost *Rees c. Regatului Unit*¹⁴, în care reclamantul s-a plâns că guvernul britanic nu a luat măsuri eficiente pentru a recunoaște în drept noul său statut (ca bărbat), în urma unei operații chirurgicale de schimbare a sexului. Dânsul a pretins că art. 8 cere părții contractante să modifice sau, cel puțin, să amendeze registrul național al stării civile pentru a introduce schimbarea de sex. De asemenea, reclamantul a invocat că guvernul era obligat să-i elibereze un nou certificat de naștere corespunzător noului său statut.

Curtea, la rândul ei, nu a fost de acord cu aceste afirmații. Bazându-se pe incertitudinile științifice în materie și diferențele în legislația și practica statelor-părți la CEDO, adică pe lipsa unui consens la subiectul recunoașterii transsexualilor în spațiul Consiliului Europei, ea a decis că pentru moment, statul reclamat trebuie să determine în

¹¹ Mowbray A.R. The development of positive obligations under the European Convention on Human Rights by the European Court of Human Rights. Oxford-Portland-Oregon: Hart Publishing, 2004, p.129.

¹² Speța *Stubbings și alții c. Regatului Unit*, hotărârea din 22/10/1996. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58079> (Vizitat la 25/03/2015).

¹³ Speța *Tyrer c. Regatului Unit*, hotărârea din 25/04/1978. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57587> (Vizitat la 25/03/2015).

¹⁴ Speța *Rees c. Regatului Unit*, hotărârea din 17/10/1986. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57564> (Vizitat la 25/03/2015).

ce măsură poate veni în întâmpinarea cerințelor transsexualilor și că, în orice caz, art. 8 nu poate fi interpretat ca obligând părțile contractante să modifice informația inclusă în registrele naționale de stare civilă, chiar și parțial.

De fapt, această poziție nu a exclus în totalitate posibilitatea statelor de a-și asuma obligații pozitive față de transsexuali. Atitudinea guvernului britanic care, în timp ce excludea recunoașterea legală a acestei categorii de subiecți, a acceptat autodeterminarea sexuală și a luat măsuri pentru a reduce la minim dezavantajele lipsei de recunoaștere legală, a avut o oarecare pondere.

Însă în speța *Cossey c. Regatului Unit*¹⁵, magistrații europeni deși au subliniat că în anumite state ale Consiliului Europei s-au produs modificări referitoare la problematica transsexualilor, acestea s-au încadrat în marja largă de apreciere a statului la acest subiect, iar despre careva dezvoltări științifice esențiale în materie dânsii nu au fost informați. Drept consecință, forul european a respins cu votul a 10 judecători *pro* și 8 *contra* alegațiile reclamantei referitoare la încălcarea art. 8 prin refuzul de a-i elibera certificat de naștere nou cu informație modificată despre gen în urma operației chirurgicale de schimbare a sexului, conchizând că statului nu i-au incumbat careva obligații pozitive în această privință.

Ulterior, în speța *B. c. Franței*¹⁶ (1992), Curtea Europeană deja a notat progresul existent în materia transsexualismului, subliniind că situațiile juridice legate de acest concept sunt extrem de complexe din punct de vedere anatomic, biologic, psihologic și moral, totuși a reiterat că în statele-membre ale Consiliului Europei nu există un consens suficient de larg în această privință, care să determine Curtea să-și revadă jurisprudența anterioară și să prescrie statelor obligații pozitive de a reglementa statutul juridic al transsexualilor. Oricum însă, forul contenciosului european a constatat încălcarea art. 8 din CEDO, comparând cadrul legal englez cu cel francez privind statutul civil, procedurile de schimbare a numelui, eliberarea actelor de identitate etc. și conchizând că sistemul juridic francez, spre deosebire de cel al Regatului Unit, nici măcar nu a prevăzut pentru transsexuali posibilitatea practică de a-și schimba numele.

Această abordare a Curții Europene s-a schimbat radical cu hotărârea pronunțată în speța *Christine Goodwin c. Regatului Unit*¹⁷ în anul 2002. Având în vedere evoluția științifică și practica internațională, nevoia compatibilității sistemelor juridice interne, precum și dezavantajele în creștere pentru persoanele transsexuale rezultate din nerecunoașterea drepturilor lor, Curtea și-a schimbat poziția, ajungând la concluzia că statele-părți la Convenție nu mai au o marjă de apreciere largă la acest subiect, fiind ținute să recunoască dreptul individului la autodeterminare sexuală.

În speța respectivă, Marea Cameră a Curții a notat consensul crescând al statelor contractante cu privire la recunoașterea juridică a persoanelor ce și-au schimbat sexul, acesta fiind parte al tendințelor internaționale de recunoaștere a transsexualilor, și a subliniat că în asemenea circumstanțe nu mai există careva factori esențiali de interes public care să contrabalanseze interesul individual al reclamantei de a obține o recunoaștere juridică a schimbării sale de gen, Regatul Unit nemaiputând pretinde că chestiunea în cauză se încadrează în marja sa de apreciere (paragrafe 85, 93).

La momentul actual, garantarea unui statut juridic persoanelor transsexuale constituie o obligație certă a statelor-părți la CEDO, neexistând interpretări diferite în această privință.

Furnizarea de facilități pentru persoanele cu handicap sau bolnave

În cauza *Marzari c. Italiei*¹⁸, reclamantul ce suferea de o maladie rară denumită miopatie metabolică (caracterizată prin mialgie, deficiențe respiratorii, epuizare fizică, pierderea capacității de a vorbi, dizabilitate termică și dureri musculare) s-a plîns în fața Curții că locuința pusă la dispoziție de către autoritățile municipale nu era potrivită pentru necesitățile sale speciale. Curtea Europeană a stabilit că deși art. 8 nu garantează dreptul la rezolvarea problemei locuinței de autoritățile relevante, refuzul acestora de a oferi asistență în acest sens unui individ ce suferă de o boală severă ar putea, în anumite circumstanțe, ridica o problemă pe terenul Convenției din cauza impactului unui astfel de refuz asupra vieții private a individului. Cu toate că în cazul dat Curtea nu a găsit o încălcare a art. 8, hotărârea dată sugerează ideea că eșecul autorităților de a furniza suport persoanelor grav bolnave, care nu-și pot permite să plătească o locuință cu anumite condiții speciale, poate constitui o încălcare a Convenției în baza art. 8.

Într-o altă speță *Botta c. Italiei*¹⁹ Curtea a analizat plângerea reclamantului ce suferea de dizabilitate fizică cu privire la încălcarea art. 8 și 14 din CEDO de către autoritățile italiene care nu au adoptat măsuri suficiente pentru a asigura ca operatorii plajelor private din regiunea Ravenei să promoveze anumite facilități pentru persoanele cu handicap (rampe și toalete speciale). Magistrații europeni au decis că articolele invocate de reclamant nu sunt aplicabile cazului din speță, notând că obligațiile pozitive ale statului pe terenul art. 8 apar în situații în care există/poate fi cu certitudine stabilită o legătură causală directă între măsurile solicitate de reclamant și domeniul vieții private sau de familie a ultimului. În speța însă dreptul pretins de reclamant, și anume cel de a avea acces pe plajă și la mare pe timpul vacanței într-o regiune depărtată de reședința sa obișnuită, vizează raporturi interpersonale dintr-un domeniu atât de larg

¹⁵ Speța *Cossey c. Regatului Unit*, hotărârea din 27/09/1990. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57641> (Vizitat la 25/03/2015).

¹⁶ Speța *B. c. Franței*, hotărârea din 25/03/1992. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57770> (Vizitat la 25/03/2015).

¹⁷ Speța *Christine Goodwin c. Regatului Unit*, hotărârea din 11/07/2002. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60596> (Vizitat la 25/03/2015).

¹⁸ Speța *Marzari c. Italiei*, decizia cu privire la admisibilitate din 04/05/1999. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-22827> (Vizitat la 25/03/2015).

¹⁹ Speța *Botta c. Italiei*, hotărârea din 24/02/1998. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58140> (Vizitat la 25/03/2015).

și indeterminabil, încât nu există o legătură admisibilă și directă între măsurile ce urmau a fi adoptate de stat pentru a remedia omisiunile persoanelor private în aranjarea sejurului marin și viața privată a reclamantului în cauză. Prin urmare, oricare alegații cu privire la nerespectarea de către statul reclamat a obligațiilor sale de asigurare a protecției dreptului la viață privată a reclamantului sunt inconsistente și neîntemeiate.

Protecția împotriva poluării

Dreptul la un mediu ambiant sănătos ocupă un loc aparte în conținutul art. 8 din CEDO. Primul motiv pentru aceasta este faptul că nu este prezentat ca un drept independent. Al doilea este că are legături cu mai multe elemente protejate prin această dispoziție. După cum se arată în hotărârea dată în speța *López Ostra c. Spaniei*²⁰, poluarea gravă a mediului poate afecta bunăstarea persoanelor și le împiedică să se bucure de casele lor într-un mod care afectează negativ viața privată și de familie. Prin urmare, statul este ținut să asigure persoanelor aflate sub jurisdicția lor un mediu ambiant adecvat neafectat de oricare forme de poluare gravă (chimică, fizică, sonoră/acustică, nucleară etc.) ce ar aduce atingere domeniului vieții private al indivizilor îndeosebi în aspectul respectării domiciliului.

Jurisprudența degajată de Curte la acest subiect oferă o varietate de situații în care mediul ambiant este influențat într-un mod care ridică probleme în conformitate cu art. 8, și anume: activități periculoase angajate de către stat care ar putea afecta sănătatea persoanelor (de exemplu, teste nucleare – *McGinley și Egan c. Regatului Unit*²¹); activități ale persoanelor private autorizate de stat care provoacă poluarea dăunătoare pentru sănătatea și bunăstarea locuitorilor (*López Ostra c. Spaniei, Guerra și alții c. Italiei* citate supra, *Moreno Gomez c. Spaniei*²²); activități ale companiilor aeriene și aeroporturilor ce creează inconveniențe pentru persoanelor care locuiesc în zona din apropiere (*Hatton și alții c. Regatului Unit*²³). Deși nu în toate spețele enunțate Curtea Europeană a constatat încălcarea de către statele reclamate a obligațiilor ce reies din conținutul art. 8, ea în mod continuu a notat că protecția vieții private a individului cu referire la domiciliul acestuia împotriva unor influențe necorespunzătoare precum este poluarea, rămâne a fi o îndatorire fundamentală a statului pe terenul art. 8 CEDO.

În genere, având în vedere importanța crescândă a problematicii poluării în lume și sublinierea continuă a acesteia pe agenda zilei multiplelor reuniuni internațio-

nale, protecția vieții private a indivizilor în aspectul ocrotirii contra poluării în perioada recentă capătă o nouă amploare, iar Curtea Europeană în actualele spețe analizează foarte meticolos circumstanțele cauzelor vizate de plângerile înaintate de justițiabilii europeni și de cele mai dese ori decide asupra nerespectării de către statul reclamat a obligațiilor pozitive în acest context. O simplă analiză dinamică a jurisprudenței Curții ne demonstrează acest fapt, prezentele hotărâri adoptate în spețele care ridică într-un mod sau altul chestiuni în privința protecției poluării, nu doar sub aspectul art. 8, fiind de regulă de condamnare.²⁴

Spre comparație, în cauza absolut recentă *Smaltini c. Italiei*²⁵, Curtea Europeană a declarat inadmisibilă plângerea reclamantei referitoare la materia protecției împotriva poluării chimice, formulate însă pe terenul art. 2 din Convenție, deoarece ea nu a invocat neîntreprinderea de către autoritățile naționale a măsurilor eficiente în vederea protecției vieții și sănătății sale, ea fiind diagnosticată cu leucemie și locuind în imediata vecinătate a celei mai mari din Europa uzine de prelucrare a metalelor grele (oțel), dar s-a plâns de nestabilirea de către instanțele italiene a legăturii cauzale între emisiile poluatoare și maladia dânsi, neprezentând vreun suport probatoriu convingător în acest sens. Curtea a analizat rapoartele medicale furnizate de autorități conform cărora ratele persoanelor bolnave cu leucemie în zona de reședință a reclamantei nu au fost evident mai mari decât media pe țară și au hotărât că cerințele acesteia sub forma în care au fost formulate, sunt inadmisibile pe terenul CEDO. Considerăm că citarea speței respective se impune anume cu referire la art. 8 deoarece în eventuala situație în care reclamanta și-ar fi formulat alegațiile într-un alt mod și ar fi invocat lipsa protecției din partea statului contra poluării, Curtea Europeană, precum demonstrează practica în spețele anterioare de acest gen, de referință și recente (*Guerra și alții c. Italiei, Vilnes și alții c. Norvegiei*²⁶), ar analiza cererea sub incidența art. 8, și nu a art. 2 CEDO.

Protecția datelor cu caracter personal

Având în vedere evoluțiile recente din segmentul specific al tehnologiilor informaționale, problema protecției datelor cu caracter personal din anii 90 ai secolului trecut îndeosebi a luat noi contururi, Curtea Europeană fiind tot mai des sesizată cu cereri prin care justițiabilii au reclamat încălcarea dreptului la viața privată și de familie în aspectul inviolabilității datelor cu caracter personal.

În așa fel, în speța de referință *Z c. Finlandei*²⁷, Curtea Europeană a notat că protecția datelor cu caracter perso-

²⁰ Speța *López Ostra c. Spaniei*, hotărârea din 09/12/1994. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57905> (Vizitat la 25/03/2015).

²¹ Speța *McGinley și Egan c. Regatului Unit*, hotărârea din 09/06/1998. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58175> (Vizitat la 25/03/2015).

²² Speța *Moreno Gomez c. Spaniei*, hotărârea din 16/11/2004, definitivă din 16/02/2005. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-67478> (Vizitat la 25/03/2015).

²³ Speța *Hatton și alții c. Regatului Unit*, hotărârea din 08/07/2003. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61188> (Vizitat la 25/03/2015).

²⁴ Fișierul tematic al Grefei CEDO asupra mediului ambiant din aprilie 2015. [on-line]: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_ENG.pdf (Vizitat la 25/04/2015).

²⁵ Speța *Smaltini c. Italiei*, decizia cu privire la admisibilitate din 24/03/2015. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-153980> (Vizitat la 25/04/2015).

²⁶ Speța *Vilnes și alții c. Norvegiei*, hotărârea din 05/12/2013, definitivă din 24/03/2014. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-138597> (Vizitat la 25/04/2015).

²⁷ Speța *Z c. Finlandei*, hotărârea din 25/02/1997. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58033> (Vizitat la 25/04/2015).

nal, inclusiv și informației despre starea sănătății persoanei, este de o importanță primordială pentru respectul drepturilor individului la protecția vieții private și de familie garantate de art. 8 CEDO. Respectarea confidențialității datelor cu caracter personal constituie un principiu vital al sistemelor de drept din statele-părți la Convenție, iar dreptul intern urmează să asigure garanții suficiente pentru a preveni comunicarea sau divulgarea datelor cu caracter personal contrare garanțiilor înserate în textul art. 8.

În speța *Peck c. Regatului Unit*²⁸, Curtea de la Strasbourg a subliniat cu titlu de principiu general că monitorizarea acțiunilor indivizilor într-un loc public prin intermediul echipamentului de fotografiere prin sine nu constituie o ingerință în viața privată. Însă interceptarea datelor de natură permanentă sau sistematică poate da naștere unor asemenea constatări. În același fel, compilarea datelor de către forțele de securitate cu privire la indivizi concreți, chiar și fără a utiliza mecanisme de supraveghere, reprezintă o ingerință în viața privată a subiecților. O astfel de ingerință este și în situația în care răspunsurile la anumite întrebări ale deținuților în celulă sunt înregistrate de poliție pentru analiză ulterioară, aceasta fiind privită ca procesarea datelor cu caracter personal despre aceștia fără știrea lor.

Iar în cauza *S și Marper c. Regatului Unit*,²⁹ Marea Cameră a Curții a conchis că protecția garantată de art. 8 din CEDO va fi în mod inacceptabil prejudiciată în situația în care utilizarea tehnicilor științifice moderne în sistemul justiției penale ar opera cu orice preț și fără un echilibru atent a potențialelor beneficii utilizării extensive ale acestor tehnici împotriva intereselor esențiale ale vieții private. În opinia Curții, consensul puternic existent între statele contractante la acest subiect este de o importanță considerabilă și îngustează marja de apreciere permisă statului reclamat în stabilirea limitelor permisibile de interferență în viața privată în sfera respectivă. Oricare stat ce pretinde un rol de pionierat în dezvoltarea noilor tehnologii deține responsabilitate specială pentru a stabili un echilibru just în respectivul domeniu.

Este notoriu faptul că obligația protecției datelor cu caracter personal garantată pe terenul art. 8 de statele-părți la CEDO include sarcina de adoptare a tuturor măsurilor necesare în vederea asigurării exercițiului efectiv al dreptului la respectarea vieții private în diverse aspecte ale acesteia, inclusiv **protecția imaginii individului** (*Peck c. Regatului Unit* citată supra, spețele *Von Hannover c. Germaniei* (no. 1³⁰, 2³¹,

3³²); **convorbirilor telefonice** (*Malone c. Regatului Unit*³³, *Van Vondel c. Olandei*³⁴, *Asociația 21 decembrie 1989 și alții c. României*³⁵); **informațiilor despre starea sănătății** (*Z c. Finlandei* sus-citată, *Avilkina și alții c. Rusiei*³⁶, *Radu c. Moldovei*³⁷); **corespondenței scrise, inclusiv a corespondenței deținuților cu Curtea Europeană împotriva cenzurii** (*Cotleț c. României*³⁸, *Pisk-Piskowski c. Poloniei*³⁹) etc.

Precum vedem, art. 8 din Convenție oferă un câmp foarte larg statelor-membre ale Consiliului Europei în materia obligațiilor pozitive, de fapt cele mai multe obligații pozitive la care sunt ținute statele în virtutea CEDO izvorând anume din conținutul art. 8, situație ce nu pare a fi surprinzătoare, date fiind multiplele elemente de protecție garantate justițiabililor europeni prin respectivul articol. După cum a subliniat adesea instanța de contencios european al drepturilor omului, art. 8 reclamă din partea statelor îndeplinirea unor obligații pozitive, inerente asigurării respectului efectiv al vieții private și familiale, care pot implica a vieții private adoptării de măsuri de protecție a vieții private, chiar cu privire la relațiile dintre indivizi. Așa fiind, fiecare stat contractant este ținut să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient care să aibă ca scop tocmai îndeplinirea acestor obligații pozitive care îi incumbă pe temeiul art. 8 al Convenției.⁴⁰

²⁸ Speța *Peck c. Regatului Unit*, hotărârea din 28/01/2003, definitivă din 28/04/2003. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60898> (Vizitat la 25/04/2015).

²⁹ Speța *S și Marper c. Regatului Unit*, hotărârea din 04/12/2008. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-90051> (Vizitat la 25/04/2015).

³⁰ Speța *Von Hannover c. Germaniei*, hotărârea din 24/06/2004, definitivă din 24/09/2004. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61853> (Vizitat la 25/04/2015).

³¹ Speța *Von Hannover c. Germaniei* (no. 2), hotărârea din 07/02/2012. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-109029> (Vizitat la 25/04/2015).

³² Speța *Von Hannover c. Germaniei* (no. 3), hotărârea din 19/09/2013, definitivă din 17/02/2014. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126362> (Vizitat la 25/04/2015).

³³ Speța *Malone c. Regatului Unit*, hotărârea din 02/08/1984. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57533> (Vizitat la 25/04/2015).

³⁴ Speța *Van Vondel c. Olandei*, hotărârea din 25/10/2007, definitivă din 25/01/2008. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-82962> (Vizitat la 25/04/2015).

³⁵ Speța *Asociația 21 decembrie 1989 și alții c. României*, hotărârea din 24/05/2011. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-104864> (Vizitat la 25/04/2015).

³⁶ Speța *Avilkina și alții c. Rusiei*, hotărârea din 06/06/2013, definitivă din 07/10/2013. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-120071> (Vizitat la 25/04/2015).

³⁷ Speța *Radu c. Moldovei*, hotărârea din 15/04/2014, definitivă din 15/07/2014. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-142398> (Vizitat la 25/04/2015).

³⁸ Speța *Cotleț c. României*, hotărârea din 03/06/2003, definitivă din 03/09/2003. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-65680> (Vizitat la 25/04/2015).

³⁹ Speța *Pisk-Piskowski c. Poloniei*, hotărârea din 14/06/2005, definitivă din 14/09/2005. În: baza de date HUDOC. [on-line]: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-69356> (Vizitat la 25/04/2015).

⁴⁰ Birsan C. Convenția europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole. București: C.H. Beck, 2010, p. 598.